

**Методика
проведення експертизи сортів
роду первоцвіт (*Primula* L.)
на відмінність, однорідність і стабільність**

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ЕКСПЕРТИЗИ СОРТІВ РОСЛИН

**Методика
проведення експертизи сортів
роду первоцвіт (*Primula* L.)
на відмінність, однорідність і стабільність**

Київ
2025

Затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16 грудня 2016 року № 547 (зі змінами та доповненнями внесеними наказами: (зі змінами та доповненнями внесеними наказами: Мінагрополітики від 22 листопада 2018 року № 571, Мінекономіки від 27 жовтня 2020 року № 2162-20, Мінагрополітики від 19.01.2022 № 21).

*Методику схвалено та рекомендовано до опублікування
в електронному форматі Вченою радою
Українського інституту експертизи сортів рослин
(протокол № 12 від 30.10.2025)*

Рецензенти:

Шевчук Н. В. – к. с.-г. н., доцент кафедри садівництва ім. професора В. Л. Симиренка НУБіП України,

Гнатюк А. М. – к. б. н., с. н. с. відділу природної флори Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України

Методика проведення експертизи сортів роду первоцвіт (*Primula L.*) на відмінність, однорідність і стабільність / Розробники: Перебойчук О. П., Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН України, Костенко Н. П., Український інститут експертизи сортів рослин. Електрон. вид. Київ: УІЕСР, 2025. 26 с

ISBN 978-617-8743-07-9 (PDF)

У виданні висвітлено умови проведення кваліфікаційної (науково-технічної) експертизи сортів роду первоцвіт (*Primula L.*) на відмінність, однорідність та стабільність.

Методикою визначено предмет досліджень (ботанічний таксон), необхідна кількість посадкового матеріалу, місце, методи та тривалість проведення досліджень. Встановлено кількість рослин для здійснення обліків, вимірювань та спостережень. З метою здійснення опису досліджуваного сорту, наведено таблицю ознак, яка містить сукупність морфологічних ознак, що мають градацію, ступінь проявлення та коди прояву і сорти-еталони. До ознак викладені пояснення, світліни та малюнки.

Методика призначена для встановлення відповідності сорту критеріям відмінності, однорідності та стабільності в Україні. Рекомендована для спеціалістів, що проводять експертизу роду первоцвіт на відмінність, однорідність та стабільність, а також для селекціонерів, науковців, аспірантів і студентів, які займаються сортовивченням та морфологією.

УДК 635.9:631.526(083)
<https://doi.org/10.21498/978-617-8743-07-9>

ISBN 978-617-8743-07-9 (PDF) © Український інститут експертизи сортів рослин, 2025

Методика проведення експертизи сортів роду первоцвіт (*Primula L.*) на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів роду *Primula L.*

2. Необхідний садивний матеріал – рослини.

1) Компетентний орган визначає коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту. Садивний матеріал постачається у вигляді садивних одиниць (частин кореневища) із двома–трьома розетковими пагонами та добре сформованою кореневою системою.

2) Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити 12 рослин.

3) Рослинний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості і сортових характеристик.

4) Рослинний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

1) *Тривалість експертизи.* Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

2) *Місце експертизи.* Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3) *Умови проведення експертизи.* Експертизу виконують за умов, що забезпечують достатній ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту.

Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

Через непостійність денного світла, визначення кольору проводять за штучного освітлення або опівдні в кімнаті без прямих сонячних променів. Спектральний склад штучного світла освітлювального приладу має відповідати стандарту денного освітлення CIE D6500 з допустимим відхиленням, встановленим Британським стандартом 950 (частина I).

Для визначення кольору частину рослини розміщують на білому фоні, порівнюючи із RHS шкалою кольорів.

4) *План експертизи.* Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 12 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин $0,45 \times 0,25$ м.

Під час експертизи можуть бути проведені додаткові дослідження.

5) *Метод дослідження.* Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдо-якісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак. Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак;

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

Опис кожної з ідентифікаційних ознак сорту здійснюється у визначені для неї фази розвитку рослин. Коди відповідних фаз вказано в другій колонці Таблиці ознак.

б) *Кількість рослин / частин рослин.* Експертизі підлягає щонайменше 12 рослин. Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 12 рослин або частин 12 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 6 рослин або частин 6 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 12 рослин, або частин 12 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 6 рослин або частин 6 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

1) *Експертиза на відмінність.* Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

2) *Експертиза на однорідність.* Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 12 рослин допускаються одна нетипова.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

3) *Експертиза на стабільність.* Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу. Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

- рослина – за висотою (включаючи суцвіття) (ознака 1);
- суцвіття – тип (ознака 21);
- віночок – основне забарвлення внутрішнього боку (ознака 47) за наступ-

ними групами:

- Гр. 1 – біле
- Гр. 2 – жовте
- Гр. 3 – оранжеве
- Гр. 4 – червоне
- Гр. 5 – рожеве
- Гр. 6 – пурпурове
- Гр. 7 – фіолетове
- Гр. 8 – синє
- Гр. 9 – зелене;

– рослина – за феноритмотипом (ознака 67);

– рослина – час початку цвітіння (ознака 68).

1) Якщо стан виявлення в Таблиці ознак позначено номером RHS шкали кольорів, то мають бути створені групи кольорів для використання цих ознак. Якщо ознаку включено до Технічної анкети, то групи кольорів мають бути однаковими.

2) Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довіклля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів первоцвіту

Ознака		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
1. (* (+) QN	Рослина: за висотою (включаючи суцвіття) MS/VG, 3	низька	3	<i>P. 'Sneeuwwitje'</i>
		середня	5	<i>P. 'Pacific Series'</i>
		висока	7	<i>P. japonica 'Miller's Crimson'</i>
2. QN	Рослина: опушення VG 3	відсутнє, або дуже слабе	1	
		слабе	3	
		середнє	5	
		сильне	7	
3. QL	Рослина: борошнистий наліт VG, 3	відсутній	1	<i>P. 'Pacific Series'</i>
		наявний	9	<i>P. pubescens</i> Jacq. 'Lila'
4. (+) PQ	Кореневище: щільність за наростанням VG 1, 2	нещільне	3	
		середнє	5	
		щільне	7	
5. (* QL	Листок: наявність черешка VG, 3, 5	відсутній	1	
		наявний	9	
6. (* (+) QN	Черешок: за довжиною MS/VG 5	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
7. QL	Черешок: крилатість VG, 5	відсутня	1	
		наявна	9	
8. QN	Черешок: інтенсивність антоціанового забарвлення VG, 3	відсутня, або дуже слабка	1	
		слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
9. (* (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS/VG 5	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
10. (* (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS/VG 5	вузька	3	
		середня	5	
		широка	7	
11. (* (+) PQ	Листкова пластинка: форма VG 5	ланцетна	1	
		оберненоланцетна	2	
		лопатоподібна	3	
		еліптична	4	
		яйцеподібна	5	
		оберненояйцеподібна	6	
		округла	7	
		серцеподібна	8	
		еліптичнодельтоподібна	9	

Ознака		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
12. (* (+) PQ	Листкова пластинка: форма основи VG, 5	зрізана	1	
		закруглена	2	
		серцеподібна	3	
		клиноподібна	4	
		втягнута	5	
13. (+) PQ	Листкова пластинка: за глибиною виїмки VG/VS, 5	цілокрая	1	
		лопатева	2	
		роздільна	3	
14. (* (+) PQ	Листкова пластинка: форма краю VG/VS 4, 5	цілісна	1	
		зубчаста	2	
		городчаста	3	
		виїмчаста	4	
		інша	5	
15. (+) QN	Листкова пластинка: форма краю за глибиною VG/VS 4	відсутня або дуже мілка	1	
		мілка	3	
		середня	5	
		глибока	7	
16. (+) QL	Листкова пластинка: хвилястість краю VG, 4	відсутня	1	<i>P. × pubescens</i> Jacq. 'Lila'
		наявна	9	<i>P. 'Primasan Yellow'</i>
17. (+) QL	Листкова пластинка: закручування краю VG, 4	відсутнє	1	
		наявне	9	
18. (+) QN	Листкова пластинка: ступінь зморшкватості VG, 3	відсутня або дуже слабка	1	<i>P. × pubescens</i> Jacq. 'Lila'
		слабка	3	<i>P. 'Francesca'</i>
		помірна	5	<i>P. 'Belarina'</i> <i>Carmen'</i>
		сильна	7	<i>P. 'Piano Rose Bicolor' F1</i>
		дуже сильна	9	<i>P. 'Arctic White'</i>
		відсутня або дуже слабка	1	<i>P. 'Arctic White'</i>
19. (+) QN	Листкова пластинка: інтенсивність антоціано- вого забарвлення VG 3	слабка	3	<i>P. x pruhoniana 'Wanda'</i>
		слабка	5	<i>P. 'Stella Champagne'</i>
		помірна	7	<i>P. 'Yellow Cowichan Group'</i>
		сильна	9	<i>P. 'Wanda-Hybrid'</i>
		дуже сильна	9	<i>P. 'Wanda-Hybrid'</i>
20. QL	Листкова пластинка: глянсуватість VG, 3	відсутня	1	<i>P. 'Wanda-Hybrid'</i>
		наявна	9	<i>P. 'Pacific Series'</i>
21. (+) PQ	Суцвіття: тип VG 3	поодинокі квітки	1	<i>P. vulgaris 'Alba'</i>
		напівкулястий	2	<i>P. 'Pacific Series'</i>
		зонтик		
		кулястий зонтик	3	<i>P. denticulata 'Alba'</i>
		пониклий зонтик	4	<i>P. florindae 'Keilour Hybrids'</i>
		однобічний зонтик	5	<i>P. vers 'Lime With Orange'</i>
		мугувчаста китиця	6	<i>P. japonica 'Miller's Crimson'</i>
		головкоподібна	7	<i>P. vialii 'Alison'</i>
		китиця		<i>Holland'</i>
		змішаний (по- одинокі квітки, суцвіття)	8	
інший	9			

Ознака		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
22. (+) QN	Суцвіття (поодинокі квітки): положення відносно листків MS/VG, 3	на рівні з листками, або трохи нижче	1	<i>P. 'Belarina Cream'</i>
		виступає над листками	2	<i>P. 'Sibel Carmine Cream'</i>
		високо підняте над листками	3	<i>P. denticulata 'Alba'</i>
		дуже високо підняте над листками	4	<i>P. bulleyana 'Orang'</i>
23. (* (+) QN	Тільки для сортів, що мають суцвіття. Суцвіття: за довжиною MS/VG, 3	коротке	3	<i>P. 'Pacific Series'</i>
		середнє	5	<i>P. denticulata 'Alba'</i>
		довге	7	<i>P. bulleyana 'Orang'</i>
24. (* (+) QN	Тільки для сортів, що мають суцвіття. Суцвіття: за діаметром MS/VG, 3	мале	3	<i>P. vialii 'Alison Holland'</i>
		середнє	5	<i>P. denticulata 'Alba'</i>
		велике	7	<i>P. 'Pacific Giant'</i>
25. (+) QN	Тільки для сортів, що мають суцвіття. Суцвіття: кількість квіток MS/VG, 3	дуже мала	1	
		мала	3	<i>P. 'Dark Rosaleen'</i>
		середня	5	<i>P. 'Silver Lace'</i>
		велика	7	<i>P. florindae 'Keilour Hybrids'</i>
		дуже велика	9	<i>P. denticulata 'Rubra'</i>
26. (+) QN	Поодинокі квітки: кількість на рослину MS/VG, 3	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
		дуже велика	9	
27. (+) QN	Тільки для сортів, що мають суцвіття. Суцвіття: кількість на рослину MS/VG, 3	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
		дуже велика	9	
28. (+) QN	Квітконос: положення VG, 3	пряме	1	<i>P. denticulata 'Rubra'</i>
		напіврозлоге	3	<i>P. 'Dark Rosaleen'</i>
		розлоге	5	<i>P. vulgaris 'Alba'</i>
29. PQ	Квітконос: інтенсивність антоціанового забарвлення VG, 3	відсутнє або дуже слабе	1	
		слабе	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
30. QL	Тільки для сортів, що мають суцвіття. Квітка: наявність квітконіжки VG, 3	відсутня	1	
		наявна	9	
31. (+) QN	Тільки для сортів, що мають суцвіття. Квітконіжка: задовжиною MS/VG, 3	коротка	3	<i>P. denticulata 'Rubra'</i>
		середня	5	<i>P. 'Pacific Series'</i>
		довга	7	<i>P. florindae 'Keilour Hybrids'</i>
32. (* (+) QN	Квітка: діаметр віночка MS/VG, 3	малий	3	<i>P. vialii 'Alison Holland'</i>
		середній	5	<i>P. 'Silver Lace'</i>
		великий	7	<i>P. 'You and Me'</i>
		дуже великий	9	<i>P. 'Danova F1 Bicolor Burgundy'</i>

Ознака		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
33. PQ	Квітка: за типом VG, 3	проста	1	<i>P. 'Silver Lace Purple'</i>
		махрова	3	<i>P. 'Mark Viette'</i>
34. (+) PQ	Чашечка: за формою VG 3	до основи звужена	1	
		трубчаста	2	
		дзвоникоподібна	3	
		лійкоподібна	4	
		з блюдцеподібним відгином	5	
		інша	6	
35. (+) PQ	Чашечка: за ступенем розсіченості MS/VG, 3	цілісна	1	
		зубчаста	2	
		лопатева	3	
		роздільна	4	
		розсічена	5	
36. (+) PQ	Чашечка: забарвлення VG, 3	зелене	1	<i>P. 'Silver Lace'</i>
		пурпурово-зелене	2	<i>P. 'Wanda Lilac'</i>
		зелене чи пурпурово-зелене з фрагментами забарвленими однаково з віночком	3	<i>P. 'Lady Agatha'</i>
		однакове з віночком	4	<i>P. 'Hose in Hose'</i>
		відсутня або дуже слабка	5	
37. QN	Чашечка: інтенсивність антоціанового забарвлення VG, 3	слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
		відсутня або дуже слабка	1	
38. PQ	Чашолистик: за формою VG, 3	ланцетний	1	<i>P. 'Wanda Lilac'</i>
		ланцетний біля основи з мішкоподібним здуттям	2	<i>P. florindae 'Keilour Hybrids'</i>
		мала	3	<i>P. 'Claddagh'</i>
39. (* (+) QN	Лише для сортів, що мають простий тип квітки. Віночок: кількість пелюсток MS/VG, 3	середня	5	<i>P. 'Silver Lace Purple'</i>
		велика	7	<i>P. × pubescens 'Hedi'</i>
		дуже нещільний	1	<i>P. 'Red Velvet'</i>
40. (* (+) QN	Лише для сортів, що мають махровий тип квітки. Віночок: за щільністю пелюсток MS/VG, 3	нещільний	3	<i>P. 'Belarina' 'Nectarine'</i>
		помірно щільний	5	<i>P. 'Paragon'</i>
		щільний	7	<i>P. 'Hethor Peticote Gold'</i>
		блюдцеподібна	1	<i>P. 'Wanda Lilac'</i>
41. (+) PQ	Віночок: форма відгину VG, 3	лійкоподібна	2	<i>P. vers 'Orange with Yellow'</i>
		дзвоникувата	3	
		вільне	1	<i>P. sieboldii 'Kokoroiki'</i>
42. (* (+) QN	Лише для сортів, що мають простий тип квітки. Віночок: положення пластинки пелюстки одна відносно одної MS/VG, 3	дотичне	2	<i>P. sieboldii 'Akiko'</i>
		перекриваються	3	<i>P. 'Silver Lace Purple'</i>
		сильно перекриваються	4	<i>P. 'Salome Golden yellow'</i>
		дотичне	2	

Ознака		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
43. (+) PQ	Віночок: форма пластинки пелюстки VG, 3	еліптична	1	<i>P. veris</i> 'Orange with Yellow'
		округла	2	<i>P. 'Raspberry Rose'</i>
		широкоокругла	3	<i>P. 'Salome Golden yellow'</i>
		трапецеподібна	4	<i>P. 'Fruelo Yellow-Lemon' F1</i>
		оберненояйцеподібна	5	<i>P. denticulata</i> 'Rubra'
		широкообернено-яйцеподібна	6	<i>P. 'Irish Beauties Collection'</i>
		інша	7	
44. QL	Віночок: хвилястість пластинки пелюстки VG, 3	відсутня	1	<i>P. 'Danova Lemon Yellow'</i>
		наявна	9	<i>P. 'Envy'</i>
45. (+) PQ	Віночок: форма краю пластинки пелюстки MS/VG, 3	цілісна	1	<i>P. × pubescens</i> 'Lemon Drop'
		з мілкою виїмкою	2	<i>P. 'Salome Golden yellow'</i>
		з середньою виїмкою	3	<i>P. 'Cairo Blue'</i>
		лопатева	4	<i>P. saxatilis</i> Kom.
		нерівномірно зубчаста	5	<i>P. sieboldii</i> 'Snowflake'
		нерівномірно роздільна	6	<i>P. sieboldii</i> 'Kumor'
		нерівномірно розсічена	7	<i>P. sieboldii</i> 'Cashima'
інша	8			
46. QL	Віночок: хвилястість краю пластинки пелюстки VG, 3	відсутній	1	<i>P. sieboldii</i> 'Snowflake'
		наявний	9	<i>P. 'Francesca'</i>
47. (*) PQ	Віночок: основне забарвлення внутрішнього боку пластинки пелюстки VG, 3	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
48. PQ	Віночок: основне забарвлення зовнішнього боку пластинки пелюстки (тільки для сортів в яких чітко відрізняється забарвлення зовнішнього і внутрішнього боку пластинки пелюстки) VG, 3	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
49. QL	Віночок: бархатистість поверхні внутрішнього боку пластинки пелюстки VG, 3	відсутня наявна	1 9	
50. QL	Віночок: наявність вічка VG, 3	відсутнє	1	<i>P. sieboldii</i> 'Snowflake'
		наявне	9	<i>P. 'Blue Zebra'</i>

Ознака		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
51. (+) QN	Віночок: вічко за розміром MS/VG, 3	дуже мале	1	
		мале	3	<i>P. auricula 'Lolita'</i>
		середнє	5	<i>P. 'Danova F1 Bicolor Burgundy'</i>
		велике	7	<i>P. 'Super Nova Fire'</i>
52. (+) PQ	Віночок: форма вічка VG, 3	дуже велике	9	<i>P. 'Fire Dragon'</i>
		округла	1	<i>P. auricula 'Lolita'</i>
		вузькоеліптична	2	<i>P. veris 'Cabrillo yellow'</i>
		еліптична	3	<i>P. 'Inara Scarlet'</i>
		кугаста	4	<i>P. 'MF Tagetes Orange'</i>
		кругла	5	<i>P. 'Super Nova Fire'</i>
53. (* PQ	Віночок: забарвлення вічка VG, 3	з розмитим звивистим краєм	6	<i>P. 'Fire Dragon'</i>
		RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
54. (+) QL	Віночок: мазок у центрі вічка VG, 3	відсутній	1	
		наявний	9	<i>P. 'Danova F1 Bicolor Burgundy'</i>
55. QL	Віночок: наявність ореолу VG, 3	відсутній	1	<i>P. auricula 'Lolita'</i>
		наявний	9	<i>P. 'MF Appleblossom'</i>
56. (* (+) QN	Віночок: розмір ореолу VG/MS 3	малий	3	<i>P. 'MF Appleblossom'</i>
		середній	5	<i>P. 'Super Nova Fire'</i>
		великий	7	<i>P. 'Unistar Elcora Blau'</i>
57. (+) PQ	Віночок: форма краю ореолу MS/VG, 3	чітка	1	<i>P. 'Supernova Pink'</i>
		розмита	2	<i>P. 'Tagetes Orange'</i>
		дуже розмита	3	<i>P. 'Super Nova Fire'</i>
58. (* PQ	Віночок: забарвлення ореолу VG, 3	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
		із забарвленими жилками	1	<i>P. 'Zebra Blue'</i>
59. (+) PQ	Лише для сортів з двома кольорами пластинки пелюстки. Віночок: поширення вторинного забарвлення внутрішнього боку пластинки пелюстки VG, 3	вздовж жилок	2	<i>P. 'Avondale'</i>
		плямисте	3	<i>P. 'Wenzy', P. sieboldii 'Shiokemuri'</i>
		строкате	4	<i>P. × pubescens 'Lolita' P. 'Dark Rosaleen'</i>
		RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
60. (* PQ	Лише для сортів з двома кольорами пластинки пелюстки. Віночок: вторинне забарвлення пластинки пелюстки VG, 3			
61. (+) QL	Віночок: фестон VG, 3	відсутній	1	
		наявний	9	<i>P. 'Silver Lace'</i>

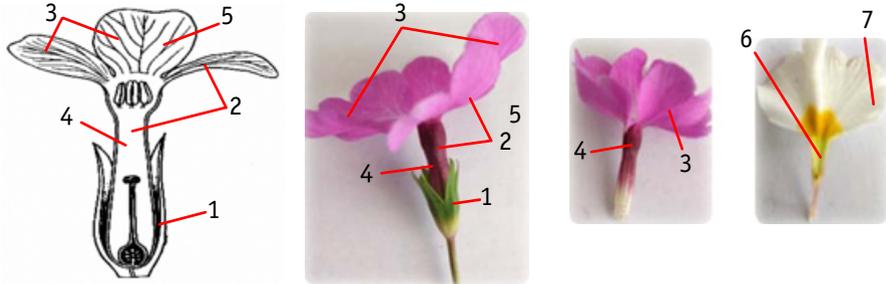
Ознака		Ступінь виявлення ознаки	Код	Сорт-еталон
62. (* PQ	Віночок: забарвлення фестоно VG, 3	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
63. (+ QL	Віночок: цятка VG 3	відсутня	1	<i>P. 'Violet Victorians'</i>
		наявна одна	2	<i>P. 'Victoriana Gold'</i>
		наявні багато	3	<i>P. 'Inara Pink Bicolor'</i>
64. PQ	Віночок: забарвлення цятки (цяток) VG, 3	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
65. QL	Віночок: наявність облямівки VG, 3	відсутня	1	<i>P. 'Violet Victorians'</i>
		наявна	9	<i>P. 'Victoriana Gold'</i>
66. PQ	Віночок: забарвлення облямівки VG, 3	RHS шкала кольорів (вказати номер посилання)		
67. (+ PQ	Рослина: за феноритмо-типом VG, 1, 6	весняно-літньо-осінньозелена	1	<i>P. sieboldii 'Snowflake'</i>
		літньо-зимовозелена	2	<i>P. 'You and Me Punch'</i>
		вічнозелена	3	<i>P. × pubescens 'Lolita'</i>
68. (* (+ QN	Рослина: час початку цвітіння MG/VG, 2	дуже ранній	1	<i>P. 'Wanda Lilac'</i>
		ранній	3	<i>P. 'You and Me Punch'</i>
		середній	5	<i>P. × pubescens 'Lolita'</i>
		пізній	7	<i>P. sieboldii 'Snowflake'</i>
		дуже пізній	9	<i>P. 'Inverewe'</i>
69. QL	Рослина: наявність повторного цвітіння VG, 5, 6	відсутнє	1	
		наявне	9	

8. Пояснення до таблиці ознак сортів первоцвіту

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту,
у які рекомендовано робити спостереження

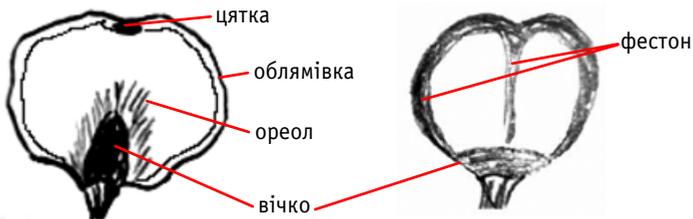
Коди	Назви фаз росту і розвитку
1	початок вегетації
2	початок цвітіння
3	повне цвітіння
4	кінець цвітіння
5	плодоношення
6	кінець вегетації

1) Пояснення до деяких ознак

Елементи квітки: 1 – чашечка, 2 – віночок, 3 – відгин, 4 – трубка, 5 – пелюстка, 6 – зрощена у трубку нижня частина пелюстки, 7 - пластинка пелюстки.

Типи візерунків на пластинці пелюстки:

вічко – малюнок при основі пластинки пелюстки;
ореол – яскрава, промениста, світліша або темніша зона навкруг вічка;
фестон – смужка по самому краю пластинки пелюстки з зубчиком у верхній частині який опускається тоненькою смужкою до вічка;
облямівка – смужка різної ширини по самому краю пелюстки;
цятка – малесенька пляма у верхній частині пелюстки.

2) Пояснення до окремих ознак

До 1. Рослина: за висотою (включаючи суцвіття)
низька – до 15, середня – 15–25, висока – понад 25 см.

До 4. Кореневище: щільність за наростанням

3
нещільне

5
середнє

7
щільне

До 6. Черешок: за довжиною короткий – до 2, середній – 2–5, довгий – понад 5 см.

До 9. Листкова пластинка: за довжиною коротка – до 5, середня – 5–15, довга – понад 15 см.

До 10. Листкова пластинка: за шириною вузька – до 3, середня – 3,1–6, широка – понад 6 см.

До 11. Листкова пластинка: форма

1

ланцетна

2

обернено-ланцетна

3

лопатоподібна

4

еліптична

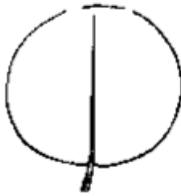
5

яйцеподібна

6

обернено-яйцеподібна

7

округла

8

серцеподібна

9

еліптично-дельтоподібна

До 12. Листкова пластинка: форма основи

1

зрізана

2

закруглена

3

серцеподібна

4

клиноподібна

5

втягнута

До 13. Листкова пластинка: за глибиною виїмки
цілокрая – листкова пластинка з цілісним краєм,
лопатева – глибина виїмок не перевищує половину півширини пластинки,
роздільна – глибина виїмок перевищує половину півширини пластинки.

До 14. Листкова пластинка: форма краю

1

цілісна

2

зубчаста

3

городчаста

4

виїмчаста

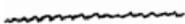
До 15. Листкова пластинка: форма краю за глибиною

1

відсутня

або дуже мілка

3

мілка

5

середня

7

глибока

До 16. Листкова пластинка: хвилястість краю

1

відсутня

9

наявна

До 17. Листкова пластинка: закручування краю

1

відсутнє

9

наявне

До 18. Листкова пластинка: ступінь зморшкуватості

1

відсутня

2

дуже слабка

3

слабка

5
помірна

7
сильна

9
дуже сильна

До 19. Листкова пластинка: інтенсивність антоціанового забарвлення

1
відсутня

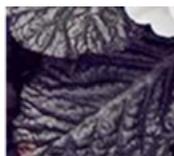
3
слабка

5
помірна

7
сильна

9
дуже сильна

До 21. Суцвіття: тип

1
поодинокі
квітки

2
напівкулястий зонтик

3
кулястий зонтик

4
пониклий
зонтик

5
однобічний зонтик

6
мутовчаста китиця

7
головкоподібна китиця

До 22. Суцвіття (поодинокі квітки): положення відносно листків

1

нарівні з листками
або трохи нижче

2

виступаючі
над листками

3

високо підняті
над листками

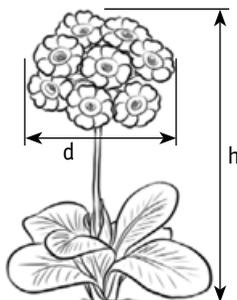

4

дуже високо
підняті над
листками

До 23. Тільки для сортів, що мають суцвіття. Суцвіття: за довжиною коротке – до 20, середнє – 20–30, довге – понад 30 см .

До 24. Тільки для сортів, що мають суцвіття. Суцвіття: за діаметром мале – до 5, середнє – 5–10, велике – понад 10см.
d – діаметр суцвіття, h – довжина суцвіття.

До 25. Тільки для сортів, що мають суцвіття. Суцвіття: кількість квіток дуже мала – до 5, мала – 5–10, середня – 11–25, велика – 26–40, дуже велика – понад 40 шт.

До 26. Поодинокі квітки: кількість на рослину мала – до 30, середня – 31–70, велика – 71–100, дуже велика – понад 100.

До 27. Тільки для сортів, що мають суцвіття. Суцвіття: кількість на рослину мала – до 10, середня – 11–20, велика – 21–30, дуже велика – понад 30 шт.

До 28. Квітконос: положення
пряме – кут нахилу квітконосів до 30°, напіврозлоге – до 45°, розлоге – кут нахилу понад 45° від уявної вертикальної осі.

До 31. Тільки для сортів, що мають суцвіття. Квітконіжка: за довжиною коротка – до 1, середня – 1–3, довга – понад 3 см.

До 32. Квітка: діаметр віночка
малий – до 1,5, середній – 1,5–3, великий – 3,1–5, дуже великий – понад 5 см.

До 34. Чашечка: за формую

1
трубчаста

2
до
основи
звужена

3
дзвонико-
подібна

4
лійкоподібна

5
з блюдце-
подібним
відгином

До 35. Чашечка: за ступенем розсіченості
цілісна – чашолистки повністю зрослі й утворюють трубку з рівним верхнім краєм; *зубчаста* – чашолистки у значній мірі зрослись між собою, вільними є лише їх верхівки; *лопатева* – чашолистки зрослі у нижній частині, лопаті доходять до половини висоти чашечки; *роздільна* – чашолистки зрослі у нижній частині менше як на ½ висоти чашечки; *розсічена* – чашолистки зрослі лише при основі.

До 36. Чашечка: забарвлення

1
зелене

2
пурпурово-
зелене

3
зелене чи пурпурово-
зелене з фрагментами
забарвленими
однаково з віночком

4
однакове
з віночком

До 39. Лише для сортів, що мають простий тип квітки. Віночок: кількість пелюсток

мала – 5, середня – 6–7, велика – понад 8 шт.

До 40. Лише для сортів, що мають махровий тип квітки. Віночок: за щільністю пелюсток

1

дуже нещільний

2

нещільний

3

помірно щільний

4

щільний

До 41. Віночок: форма відгину

1

блюдеподібна

2

лійкоподібна

3

дзвоникувата

До 42. Лише для сортів, що мають простий тип квітки. Віночок: положення пластинки пелюстки одна відносно одної

1

вільне

2

дотичне

3

перекриваються

4

сильно перекриваються

До 43. Віночок: форма пластинки пелюстки

1

еліптична

2

округла

3

широкоокругла

4
трапецеподібна

5
оберненойцеподібна

6
широко-
оберненойцеподібна

До 45. Віночок: форма краю пластинки пелюстки

1
цілісна

2
з мілкою виїмкою

3
з середньою виїмкою

4
лопатева

5
нерівномірно
зубчаста

6
нерівномірно
роздільна

7
нерівномірно
розсічена

До 51. Віночок: вічко за розміром, в частках від довжини пластинки пелюстки дуже мале – до $1/5$, мале – $2/5$, середнє – $1/2$, велике – $3/5$, дуже велике – понад $4/5$.

До 52. Віночок: форма вічка

1
округла

2
вузькоеліптична

3
еліптична

4
кутаста

5
кругла

6
з розмитим
звивистим краєм

До 54. Віночок: мазок у центрі вічка

1
відсутній

2
наявний

До 56. Віночок: розмір ореолу

3
малий

5
середній

7
великий

До 57. Віночок: форма краю ореолу

1
чітка

2
розмита

3
дуже розмита

До 59. Лише для сортів з двома кольорами пластинки пелюстки. Віночок: поширення вторинного забарвлення внутрішнього боку пластинки пелюстки

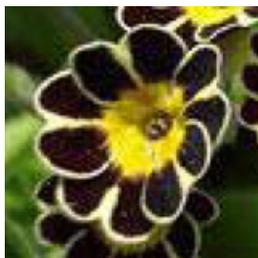
1
із забарвленими
жилками

2
вздвож жилок

3
плямисте

4
строкате

До 61. Віночок: фестон

9
наявний

До 63. Віночок: цятка

1
відсутня

2
наявна одна

3
наявні багато

До 67. Рослина: за феноритмотипом

За основу взято класифікацію феноритмотипів І. В. Борисової (1972).

Весняно-літньо-осіннєозелені – рослини вегетують з весни до осені, восени скидають листки, наступає період зимового спокою.

Літньо-зимовозелені – рослини вегетують протягом всього сезону, мають зелені листки постійно за рахунок зміни 2-3 генерацій листків за рік. Ідуть під сніг

із зеленими листками. З наростанням нових листків старі поступово відмирають, функціонують не більше 10-11 місяців.

Вічнозелені – листки функціонують більше року, безлистого стану пагонів не буває.

До 68. Рослина: час початку цвітіння, місяць

Час початку цвітіння відмічають, коли не менше 50 % рослин мають 2–3 повністю розкриті квітки. Наведено орієнтовні дані початку цвітіння для зони Лісостепу, де в окремі роки вони можуть зміщуватися на 15–20 діб.

Дуже ранній – 2 декада березня – 1 декада травня, ранній – 2–3 декада квітня, середній 1–2 декада травня, пізній – 3 декада травня – 1 декада червня, дуже пізній 2 декада червня – 2 декада липня.

Список використаних літературних джерел

1. Зиман С. М. Ілюстрований довідник з морфології квіткових рослин. Навчально-методичний посібник / С. М. Зиман, С. Л. Мосякін, О. В. Булах, О. М. Царенко, Л. М. Фельбаба-Клушина. – Ужгород: Медіум, 2004. 156 с.
2. Index of garden plants/Editor Mark Griffiths. – Portland: Timber Press, 1994. – 1234 p.
3. TGP/1/3 General Introduction to the Examination of Distinctness, Uniformity and Stability and the Development of Harmonized Descriptions of new Varieties of Plants. https://www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg001_03.pdf
4. TGP/7/10 Development of Test Guidelines. https://www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tgp_7.pdf
5. TGP/13/1 Guidance for New Types and Species. https://www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tgp_13.pdf

Наукове видання

**Методика
проведення експертизи сортів роду первоцвіт (*Primula L.*)
на відмінність, однорідність і стабільність**

*Методику схвалено та рекомендовано до опублікування
в електронному форматі Вченою радою
Українського інституту експертизи сортів рослин
(протокол № 12 від 30.10.2025)*

Рецензенти:

Шевчук Н. В. – к. с.-г. н., доцент кафедри садівництва ім. професора В. Л. Смиренка
НУБіП України,

Гнатюк А. М. – к. б. н., с. н. с. відділу природної флори Національного ботанічного саду
ім. М. М. Гришка НАН України

Розробники: Перебойчук О. П., Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка НАН
України, Костенко Н. П., Український інститут експертизи сортів рослин.

Електронне видання

Технічний редактор: *І. В. Коховська*
Комп'ютерне верстання *Н. О. Бойко*
Формат: PDF. Гарнітура *OfficinaSans*.

Видавець і виготовлювач

Український інститут експертизи сортів рослин
03041, м. Київ, вул. Горіхуватський шлях, 15
Тел.: (044) 290-40-45; e-mail: sops@i.ua
<https://www.sops.gov.ua>

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5616 від 25.09.2017

